

## Svensk friidrotts förändring de senaste 30 åren

*Av Jonas Hedman*

I takt med att samhället och vårt levnadssätt förändras skapas också andra förutsättningar för friidrotten – socialt, ekonomiskt och politiskt. Vi sammanförde två av våra främsta friidrottare genom tiderna, Kjell Isaksson och Ann-Louise Skoglund, för att höra hur de tycker svensk friidrott förändrats de senaste 30 åren.

Kjell Isaksson var i slutet av 60- och början på 70-talet en av världens bästa stavhoppare och förbättrade 1972 världsrekordet vid tre tillfällen. Samma år rankades han som världens bäste stavhoppare av den amerikanska friidrottstidningen Track & Field News. ”Isak” hade en extremt lång karriär och slutade i landslaget först 1987 – sitt sista SM gjorde han 1995 och sin sista (senaste) tävling som 48-åring 1996.

Ann-Louise Skoglund satte juniorvärldsrekord på långa häcken 1980 och blev som 20-åring Sveriges första, och hittills enda, europamästarinna utomhus när hon vann 400 m häck i Aten 1982. Samma år rankades hon som världens bästa 400 m häck-löperska. Hon avslutade karriären som 26-åring 1989.

### **En slump att det blev friidrott**

Kjell föddes i Härnösand men växte upp i Sollefteå där han som tioåring började med gymnastik. På somrarna lekte han friidrott med sina kompisar i kvarteret Rönnen. De bildade en förening, Rönnens IF, där idrotten var helt oorganiserad. Hösten 1964 flyttade familjen till Stockholm och en kväll gick Kjell ner till Sundbybergs idrottsplats ...

– Bland mina kamrater i Rönnens IF fanns Göran Högberg och Per Naucélér som också nådde landslaget. Göran i löpning (A-landslaget) och Per i skidskytte (J-landslaget) där han senare också blev förbundskapten, berättar Kjell.

Ann-Louise var som tioåring med i en kommunal idrottsskola i Molkom i Värmland. I slutet av lägret frågade en man från fritidsförvaltningen om hon ville börja med friidrott i IF Göta. Mannen hette Ulf Karlsson och blev sedan Ann-Louise tränare under hela karriären.

– I början på 80-talet fick föreningar med mer än 400 medlemmar ökade bidrag från kommunen vilket ledde till att antalet stora föreningar blev fler. Detta tror jag innebar mycket positivt för svensk friidrott, framförallt för att många ungdomar började. Idag är det tvärtom – lokalhyror höjs, kommunbidrag sänks och det blir svårare att rekrytera, säger Ann-Louise.

Både Kjell och Ann-Louise är överens om att träningsförhållandena vintertid är en annan stor skillnad.

– I Karlstad tränade vi på 70- och 80-talet i gymnastiksalor och i ett ballongtält som hade ett odoserat 150 m-varv med kolstybb. Det var allt annat än varmt där inne och ibland frös det på insidan av tältet. De senaste 20 åren har det byggts många inomhushallar över hela landet vilket är väldigt positivt, säger Ann-Louise.

– I slutet på 60- och början av 70-talet tränade jag i en oisolerad lada i Stora Mossen som jag tror var den första ”inomhushallen” för friidrott i Stockholm. Takhöjden längs stavansatsen var bara två meter så man var tvungen att hålla ner staven betydligt för att den inte skulle fastna i taket, berättar Kjell.

– Jag tror få av dagens aktiva skulle acceptera sådana träningsförhållanden. Då var vi glada över att överhuvudtaget kunna träna stavhopp på vintern där dåligt stavanpassade gymnastiksalor tidigare var enda alternativet. Vi blev nog ganska härdade av att träna under sådana förhållanden, fortsätter Kjell.

### **Bättre sammanhållning förr**

Kjell menar också att sammanhållningen var bättre på 60- och 70-talet, åtminstone när det gäller stavhopparna. Han tränade ofta tillsammans med hoppare från andra föreningar. Hasse Lagerqvist, Ingemar Jernberg och John-Erik Blomqvist var några av de mer kända. De hjälptes också åt på tävlingar med att kolla ansatsen, isättning och andra tekniska detaljer.

– Idag tränar stavhopparna sällan tillsammans och verkar inte hjälpas åt alls på till exempel tävlingar, säger Kjell.

Han tycker att svenske rekordhållaren Patrik Kristianssons initiativ till stavträffen i Växjö i december är väldigt positiv. Kjell betonar vikten av samarbete och menar att sånt sporrar alla aktiva.

Ämnet glider över på friidrotts-VM i Göteborg 1995 som blev ett ekonomiskt bakslag för svensk friidrott. Bland annat drog SFIF in alla träningsbidrag. Ann-Louise och Kjell tycker att det visar att det går att göra bra resultat även utan ekonomisk stöttning från förbundet.

– Det är inte pengarna i sig som gör dig till en bättre friidrottare. 2001 är ett av svensk friidrotts bästa år någonsin, SFIF blev ju valt till Årets förbund, säger Ann-Louise.

### **Ta fram lagmomentet**

Bredden när det gäller antalet tävlande i arenafriidrott minskar och båda ser flera orsaker till det.

– I det ständigt växande utbudet av mindre fysiskt krävande idrotter är friidrotten inte så attraktiv, det blir svårare att behålla ungdomarna i 15–16-årsåldern, säger Ann-Louise.

– Jag tror att friidrotten mer ska marknadsföras som en social sport med sammanhållning och lagmoment istället för som ”en jobbig idrott för ensamvargar som det tar tio år att bli bra i”. Friidrott är till största delen en individuell idrott men det finns tävlingsmässiga lagmoment i form av stafetter, seriematcher och landskamper och träning kan med fördel bedrivas tillsammans eller åtminstone samtidigt med andra, fortsätter hon.

– Min känsla är att det är betydligt färre tävlingstillfällen idag och tävlingarna formas mer och mer kring de grenar där vi har duktiga aktiva. Detta gynnar varken återväxten eller bredden, säger Ann-Louise.

– I mitt jobb som gymnastiklärare föreslog jag att mina låg- och mellanstadieelever skulle gå en (1) kilometer om dagen men till och med lärarna tyckte det var för mycket och menade att två gånger i veckan var rimligare. Att springa en kilometer två gånger i veckan är idag väldigt avlägset för många ungdomar och steget till att träna friidrott är då ofta ännu längre, säger Kjell.

### **Drillade 12-åringar**

– När jag växte upp blev träningen målinriktad med träningsprogram och så vidare först i 14–15-årsåldern. När jag för några år sedan hjälpte till med ungdomsträning under en period blev jag nästan chockad: 10–12-åringar drillades med en träningsform som var alldeles för avancerad, säger Ann-Louise.

Hon tror att det är viktigt att föreningarna gör verksamheten mer attraktiv med tyngdpunkt på lek och rörelse i unga år. Det ska vara kul med friidrottsträning!

– Genom idrotten når man ungdomar på ett bra sätt och det gäller speciellt de som inte har svensk bakgrund. Idrotten är ett sätt för ungdomar att få bekräftelse utifrån sina egna förutsättningar, säger Ann-Louise.

Kjells ungdomsår bestod till stor del av oorganiserad träning. Men han betonar att också det är träning och att det skapade ett idrottsintresse och beroende som han har kvar än idag.

### **Klubbkänslan sviktar**

Kjell bytte egentligen bara förening en gång – från Sundbybergs IK till Österhaninge IF (Södertörns FF var ett tävlingsmässigt samarbete mellan ÖIF och tre andra föreningar) och det var för att han flyttade till Västerhaninge söder om Stockholm. Ann-Louise tävlade för IF Göta under hela sin karriär.

– Min klubbkänsla var väldigt stark under hela karriären, berättar Ann-Louise. Det var aldrig aktuellt för mig att byta förening även om det ekonomiskt sett hade varit bättre att tävla för till exempel en storstadsklubb. Jag höll på med friidrott för att det fanns maximala förutsättningar i IF Göta: jag hade många vänner i friidrotten, en väldigt bra tränare i Ulf Karlsson och trivdes bra på Tingvalla IP. Helheten gjorde att det var så kul.

– Min uppfattning är att det var ganska få som bytte förening av ekonomiska skäl i slutet av 70- och början av 80-talet. I mitten av 80-talet, när pengar kom in i bilden på ett annat sätt, upplevde jag att klubbtilhörigheten hos flera av mina kompisar började bli mindre viktig, säger Ann-Louise.

– När jag var 13–14 år var vi 15–20 stycken i samma ålder som tränade tillsammans trots att den idrottsliga kapaciteten varierade mycket, fortsätter hon. De 14–15-åringar som håller på med friidrott idag satsar hårt medan medelmåttorna ofta redan lagt av.

– Den sociala delen av friidrotten var väldigt viktig för mig. Utan gemenskapen hade jag nog inte fortsatt, min talang till trots, säger Ann-Louise. Allt runt ikring, till exempel träningslägren, snacket i höjdhoppbädden efter träningspassen och så vidare var en viktig del! Jag kan sakna klubbkänslan idag, säger hon.

### **Kompisar från förr**

Kjell berättar att han än idag regelbundet träffar friidrottskompisar från Sundbybergs IK som han tränade med för 30 år sedan.

– Vi blev kompisar genom friidrotten som råkade vara den gemensamma nämnaren. Förra veckan spelade jag golf med några! Under flera år på 70-talet jobbade jag heltid på höstarna och tränade sedan i USA under våren och då blev det inte så mycket klubbkänsla men ändå en stark gemenskap med de övriga stavhopparna. Långa perioder bodde, tränade och tävlade vi tillsammans, berättar ”Isak”.

Ann-Louise menar att det är svårare att rekrytera ledare idag. Hon tycker att det är viktigt att föreningarna gör ledaruppdragen attraktivare och tydligare försöker sälja de mervärde som ledarsysslan innebär i form av att bidra till barns utveckling, jobba tillsammans med andra tränare, lära sig hur en förening fungerar och så vidare.

– Vi har fler valmöjligheter idag och fler väljer kanske andra idrotter. Jag kan idag stöta på personer som varit klubbledare i 30 år. Återväxten är inte bra och det är viktigt att hitta utrymme för nya arbetsformer i till exempel styrelsearbetet för att locka till sig yngre, säger Ann-Louise.

Kjell berättar att han aldrig haft en riktig tränare utan att han mer eller mindre är självlärd. Han lyssnade gärna på andra och testade men ville i slutändan bestämma träningen själv.

– Det fanns betydligt fler tävlingar för 10–20 år sedan. Nästan varje liten ort i Sverige hade en egen tävling där deltagarnas kapacitet varierade från kanske fyra meter upp till min nivå. Då fanns en gemenskap även breddmässigt. Idag är det färre tävlingstillfällen och på GP-tävlingarna är prispengar inblandade vilket leder till att hopparna inte hjälper varandra på samma sätt som för kanske 25 år sedan. Det gynnar inte svensk stavhops utveckling, säger Kjell.

Båda tycker dock att friidrotten får mer uppmärksamhet idag jämfört med för 15–20 år sedan vilket är positivt. Fler mästerskap gör att friidrotten exponeras i medierna som också är betydligt fler nu än förr: bland annat många fler TV-kanaler och Internet.

## **SM var höjdpunkt**

SM var alltid en höjdpunkt och något självklart att vara med på, menar båda två.

– Till SM åkte man för att ha kul och träffa de som inte var med i landslaget, säger Kjell och fortsätter: Idag är det mycket mer business och betydligt färre ställer upp i SM.

– På stora SM i Växjö i somras kändes det väldigt avslaget. Få försöks- och kvaltävlingar och ingen riktig stämning. Föreningarna skickar bara aktiva som har chans på topplaceringar, säger Ann-Louise.

– SM-banketten var förr mötesplatsen för de som var i landslaget och för de som var på väg dit, fortsätter Ann-Louise.

Båda är också överens om att det större landskampsutbytet på 70- och 80-talet gjorde att fler satsade på att försöka komma med i landslaget. De noterar också att det i år blev fler i och med tillkomsten av den nordiska trenationslandskampen Nordic Challenge. En landskampsform som har potential att utvecklas.

– Jag upplever att sammanhållningen i landslaget är väldigt bra idag, speciellt bland de som är 20–25 år och det är de som är vårt framtida landslag! Jag är ofta stolt över vilka fina ambassadörer många av våra friidrottare är när de är ute och representerar Sverige!, avslutar Ann-Louise.

## **Mästerbowlare**

Kjell Isaksson pluggade på GIH i början av 70-talet och jobbar idag som gymnastiklärare på Enbacksskolan i Spånga. Han tränar i stort sett varje dag och då gärna golf (hcp 4,7) men även styrketräning och framförallt bowling där han på tävling gjort maximala 300 poäng vid fyra tillfällen.

Ann-Louise Skoglund släppte friidrottsengagemanget helt efter karriärslutet 1989. Efter bland annat internutbildning på Länsförsäkringar flyttade hon 1991 till Stockholm och utbildade sig till marknadsekonom. 1998 valdes hon in i Svenska Friidrottsförbundets styrelse och år 2000 i Sveriges Olympiska Kommittés styrelse. Idag jobbar hon som projektledare på SISU idrottsutbildarna och motionerar 2–3 gånger i veckan.

## **Kjell Isaksson**

Född: 28 februari 1948 i Härnösand

Gren: Stav

Föreningar: Sundbybergs IK, Österhaninge IF och Södertörns FF.

Främsta meriter: Tre världsrekord utomhus (5,55 som bäst), fyra världsbestaanoteringar inomhus och två EM-silver (1969 och 1971). Tiofaldig svensk mästare.

## **Ann-Louise Skoglund**

Född: 28 juni 1962 i Karlstad

Gren: 400 m häck, sprint mm

Förening: IF Göta, Karlstad

Främsta meriter: EM-guld 1982, EM-fyra 1986. Flerfaldig svensk mästare och rekordhållare, håller fortfarande de svenska rekorden på 400 m slätt och 400 m häck.